

Letter to the Editor / EditöreMektup

Covid-19 Tedavisinde Favipiravir Kullanımı: Tartışılan Konular...

Favipiravir Use in Covid-19 Treatment: Discussed Issues...

İzzet Göker Küçük^{1*}, Kurtuluş Öngel²

ABSTRACT

In our country, there is serious debate about prevention and treatment methods during the Covid-19 pandemic, which began with the first case on March 11, 2020. The use of masks, social distance and hygiene measures as protection methods are accepted by everyone. However, one of the most confusing issues in treatment methods is experienced in favipiravir, which is introduced as a miracle drug. Considering the current practices of the Ministry of health of the Republic of Turkey, it suggests that in the coming days, family doctors will take a more active role in the treatment of patients with Covid-19. In this article, we aimed to share controversial situations and correct practices about favipiravir.

Key words: Covid-19, pandemic, favipiravir

ÖZET

Ülkemizde 11 Mart 2020'de ilk vakanın görülmesiyle başlayan Covid-19 pandemisi sürecinde, korunma ve tedavi yöntemleri ile ilgili ciddi tartışmalar yaşanmaktadır. Korunma yöntemleri olarak maske kullanımı, sosyal mesafe ve hijyen tedbirleri herkes tarafından kabul edilmiştir. Ancak tedavi yöntemlerinde en sık kafa karıştıran konulardan birisi, mucize ilaç olarak tanıtılan favipiravirde yaşanmaktadır. Mevcut Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı uygulamalarına bakınca, önümüzdeki günlerde aile hekimlerinin Covid-19'lu hastaların tedavilerinde daha aktif rol alacaklarını düşündürmektedir. Bu yazıda, favipiravir hakkındaki tartışmalı durumlar ve doğru uygulamaları paylaşmayı amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Covid-19, pandemi, favipiravir

Received / Geliştirilme Tarihi: 30.08.2020 , Accepted / Kabul Tarihi: 11.10.2020

¹Kemalöz Aile Sağlığı Merkezi, Uşak

² İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği, İzmir

*Address for Correspondence / Yazışma Adresi: İzzet Göker Küçük Kemalöz Mah. 3. Yakut Sok no:2 Merkez, Uşak-TÜRKİYE
E-mail: izzetgoker@gmail.com

Küçük İG, Öngel K. Covid-19 Tedavisinde Favipiravir Kullanımı: Tartışılan Konular... TJFMPC, 2021;15(1): 05-07.

DOI: 10.21763/tjfm.787836

Sayın editör;

Covid-19 pandemisinin başlangıcından günümüze kadar ki sürede, hastalığın tam olarak bilinmemesinden kaynaklanan, korunma ve tedavi yöntemleri ile ilgili yoğun bilgi paylaşımı olmuştur. Büyük çoğunlukla kişilerin deneyimlerinden kaynaklanan bu bilgilerin bir kısmı literatüre girmiş, bir kısmı ise internet ortamında farklı alanlarda tartışılmıştır. Korunma yöntemleri olarak maske kullanımı, sosyal mesafe kuralları ve hijyen tedbirlerinin uygulanması artık herkesçe kabul edilen yöntemlerdir. Ancak tedavi yöntemlerindeki arayış ve sonuçları açısından, halen ciddi tartışmalar yaşanmaktadır.

Ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinde ilk vakanın tespitinden, 1 Haziran 2020 tarihine kadar sıkı şekilde uygulanan karantina uygulamaları, bu tarihten itibaren adım adım gevşetilmiştir. Bunun halk nezdindeki etkileri ise yaz aylarının da gelmesiyle vaka sayılarında ciddi artış olarak yansımıştır. Tedavide pandeminin başından itibaren tüm Covid-19 hastalarının yatırılarak tedavi edilmesi uygulaması, artık ağır olmayan vakaların evlerinde karantina koşullarına uyularak tedavi edilmesi şekline dönüşmüştür. Bugüne kadar Covid-19'lu hastaların tedavileri hastanelerde düzenlenmekteydi ve post akut dönemdeki takipleri ile filyasyon çalışmaları aile hekimleri tarafından yapılmaktaydı. Mevcut TC Sağlık Bakanlığı uygulamaları; önümüzdeki günlerde aile hekimlerinin Covid-19'lu hastaların tedavilerinde daha aktif rol alacaklarını düşündürmektedir.

Covid-19 tedavisinde, semptomatik tedavilerin yanı sıra, klorakin, hidroksiklorakin, remdesivir, kaetra, favipiravir, tocilizumab, düşük moleküler ağırlıklı heparin, düşük dozlarda aspirin, angiotensin konverting enzim inhibitörü (ACEI), angiotensin II reseptör blokleri (ARB) ve kök hücre tedavisi gibi farklı ilaçlar ve uygulamalar kullanılmakla birlikte; bunların etkinlikleri ve güvenilirlikleri açısından bilhassa hekim grupları arasında ciddi tartışmalar yaşanmaktadır.^{1,2} Bundan dolayı klinik uygulamalarda diğer anti-viral ilaçların önüne geçen, Covid-19 tedavisinde mucize ilaç olarak tanıtılan, tedavi protokollerinde daha fazla yer bulmaya başlayan Favipiravir konusuna dikkat çekmek istenmektedir.

Favipiravir kullanımına yönelik son zamanlarda internet sitelerindeki paylaşımlar artmış olup; bu ilaçla ilgili tartışmalı durumlar ve bilinen doğruların ne oldukları şöyle sıralanabilir:

- *Tartışma:* Favipiravir, antiviral etkinliği henüz kanıtlanmamış bir ilaçtır.

Doğru: Favipiravir, influenza tedavisinde etkinliği onaylanmış bir ilaçtır. Özellikle influenza A (H1N1), A (H5N1) ve A (H7N9) virüslerinin tedavisinde etkin olarak kullanılmaktadır.³

- *Tartışma:* Favipiravirin, Covid-19 tedavisinde kullanımı onaylanmamıştır.

Doğru: National Medical Products Administration of China tarafından, Mart-2020 tarihinde favipiravir, minimal yan etkili ilk anti-Covid-19 ilaç olarak onaylanmıştır.⁴

- *Tartışma:* Favipiravir, Covid-19'lu hastalarda hasta iyileşme oranlarını arttırmaktadır.

Doğru: Covid-19'lu hastalarda iyileşme oranlarını doğrudan arttırmaz; solunumsal problemleri etkin şekilde düzelterek, hastalık süresini kısaltmaktadır.⁵

- *Tartışma:* İlaç 2x600 mg/gün dozunda kullanılmaktadır.

Doğru: Favipiravirin etkili dozu, 2x1600 mg (ilk gün), 2x600 mg (2-5 gün) şeklinde olup; 14 günden fazla kullanımı önerilmemektedir.^{6,7}

- *Tartışma:* İlaç, güvenli bir şekilde kullanılabilir.

Doğru: Favipiravir, hayvan deneylerinde saptanan teratojenite ve embryo toksik etkisi nedeniyle gebelerde kontrendikedir.^{6,7}

- *Tartışma:* Favipiravir, doğrudan miyokard infarktüsüne yol açabilmektedir.

- *Doğru:* Literatürde oldukça tartışmalı bir konudur. Favipiravirin kombine tedavilerde, kardiyak sorunlara yol açabileceği ile ilgili yayınlar bulunmaktadır. Doğrudan miyokard infarktüsüne yol açtığına dair bir yayına rastlanmamakla birlikte; uzamış QT aralığı ve ventrikül taşikardisi bildirilen vakalar vardır.^{8,9}

KAYNAKLAR

1. World Health Organization: Launch of SOLIDARITY trial (pres release). <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---18-march-2020>. Accessed March 18, 2020.
2. Rempert A, Gerlei Z, Creprekal O, Wagner L, Foldes K, Marton A, et al.

- Guidance on the special care of liver or kidney transplant recipients diagnosed with Covid-19. *Orv Hetil* 2020;161(32):1310-21.
3. Delang L, Abdelnabi R, Neyts J. Favipiravir as a potential countermeasure against neglected and emerging RNA viruses. *Antiviral Research* 2018;153:85–94.
 4. Tu YF, Chien CS, Yarmishyn AA, Lin YY, Luo YH, Lin YT, et al. A review of SARS-CoV-2 and the ongoing clinical trials. *Int J Mol Sci* 2020;21(7):2657.
 5. Yousefi B, Valizadeh S, Ghaffari H, Vahedi A, Karbalaei M, Eslami M. A global treatment for coronaviruses including COVID-19. *J Cell Physiol* 2020 May 11; DOI: 10.1002/jcp.29785.
 6. Shiraki K, Daikoku T. Favipiravir, an anti-influenza drug against life-threatening RNA virus infections. *Pharmacology & Therapeutics* 2020;209:107512.
 7. Delang L, Abdelnabi R, Neyts J. Favipiravir as a potential countermeasure against neglected and emerging RNA viruses. *Antiviral Research* 2018;153:85–94.
 8. Cai Q, Yang M, Liu D, et al. Experimental treatment with favipiravir for COVID-19: an open-label control study. *Engineering (Beijing)*. Epub ahead of print 18 March 2020. DOI: 10.1016/j.eng.2020.03.007.
 9. Yenerçay M, Arslan U, Doğduş M, Günel Ö, Öztürk ÇE, Aksan G, et al. Evaluation of electrocardiographic ventricular repolarization variables in patients with newly diagnosed COVID-19. *J Electrocardiol* 2020;62:5–9.